

Lagrådsremiss

Registerkontroll av personal i hem för vård eller boende som tar emot barn

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 23 november 2006

Maria Larsson

Björn Reuterstrand
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslår regeringen en ny lag om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn. Vidare föreslås ändringar i lagen (1998:620) om belastningsregister, lagen (1998:621) om misstankeregister och socialtjänstlagen (2001:453).

Lagrådsremissens förslag syftar till att öka skyddet för barn mot att de utsätts för övergrepp, kränkningar eller annat särskilt skadligt inflytande från personer som dömts för vissa brott.

- Registerkontroll skall därför bli obligatorisk och göras i fråga om personer som erbjuds anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid hem för vård eller boende (HVB) som tar emot barn. Kontrollen skall avse såväl belastningsregistret som misstankeregistret. Förslagen innebär ingen begränsning av de nuvarande möjligheterna för HVB att få utdrag ur belastnings- och misstankeregistren.
- Registerkontrollen skall ske genom att den arbetssökande själv inhämtar registerutdrag. Endast den sökande som erbjuds anställning skall lämna registerutdrag till arbetsgivaren. Utdrag som den enskilde lämnar till ett HVB skall få vara högst sex månader gammalt och utfärdas av Rikspolisstyrelsen (RPS) utan avgift. I de fall ett HVB självt inhämtar registerutdrag om den aktuella personen är det dock inte nödvändigt att denne lämnar ett registerutdrag.
- Om registerkontroll inte utförts får personen inte anställas, ges uppdrag eller praktiktjänstgöring. Arbetsgivaren avgör själv om en person med anteckning i ett registerutdrag skall anställas. Skyldigheten att göra registerkontroll skall inte gälla redan anställda personer eller personer som redan har pågående uppdrag eller praktikplats vid hemmet.

- Om ett HVB underlåter att kontrollera registerutdrag får länsstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet om underlåtelsen är av allvarligt slag. Sådana förbud skall vara överklagbara.
- På begäran av den som lämnat ett registerutdrag skall det återlämnas i original. Hemmet för vård eller boende skall bevara utdraget eller kopia av det under minst två år från det att anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades för att kontroll av att reglerna följts skall kunna göras.
- Regeringen skall få meddela föreskrifter om innehållet i utdragen, bl.a. om vilka brott som skall omfattas.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.....	6
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:621) om misstankeregister.....	7
2.4	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	8
3	Ärendet och dess beredning.....	10
4	Inledning.....	10
5	Registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn	11
5.1	Obligatorisk registerkontroll.....	11
5.2	Brott som skall omfattas av kontrollen	16
5.3	Inhämtande av registerutdrag och krav på uttaget	18
5.4	Återlämnande samt bevarande av registerutdrag eller kopia därav.....	19
5.5	Anställningsförbud.....	21
5.6	Sanktioner	22
5.7	Överklagande	23
5.8	Sekretess och tystnadsplikt	23
6	Ekonomiska konsekvenser	24
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	24
8	Författningskommentar	24
8.1	Förslaget till lag om registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn.....	24
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.....	26
8.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:621) om misstankeregister.....	27
8.4	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	27

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn,
2. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,
3. lag om ändring i lagen (1998:621) om misstankeregister,
4. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma skall gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende som sägs i första stycket, skall till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande själv inhämtar utdraget.

Utdraget skall vara högst sex månader gammalt. I lagen om belastningsregister och lagen om misstankeregister finns bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i sådana utdrag.

2 § Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

3 § På begäran av den som lämnat ett registerutdrag skall det återlämnas i original. Utdrag eller kopia därav skall dock avseende den som erhåller anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande bevaras under minst två år från det anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades.

4 § Bestämmelser om förbud att driva hem för vård eller boende enligt 7 kap. 1 § 1 socialtjänstlagen (2001:453) på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 § finns i 13 kap. 7 § socialtjänstlagen.

Denna lag träder ikraft den 1 juli 2007.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1998:620) om belastningsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter skall på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där, *har rätt att få ett utdrag vars innehåll är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar. Detsamma gäller när en enskild behöver ett registerutdrag om sig själv enligt bestämmelser i lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg eller lagen (2005:405) om försäkringsförmedling.*

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv *har rätt att få ett begränsat utdrag ur registret*

1. för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där,

2. enligt bestämmelser i lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg,

3. enligt bestämmelser i lagen (2005:405) om försäkringsförmedling, eller

4. enligt bestämmelser i lagen (2007:000) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn.

Regeringen, eller i fråga om punkterna 1-3 den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag skall innehålla.

En begäran om uppgifter ur registret skall vara skriftlig och undertecknad av den sökande själv.

En begäran om uppgifter ur registret skall vara skriftlig och undertecknad av den sökande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

¹ Senaste lydelse 2005:410.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:621) om misstankeregister

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1998:621) om misstankeregister skall införas en ny paragraf, 8 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv enligt bestämmelser i lagen (2007:000) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn har rätt att få ett begränsat utdrag ur registret. Regeringen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag skall innehålla.

En begäran om uppgifter ur registret skall vara skriftlig och undertecknad av den sökande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

2.4 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 12 kap. 10 § och 16 kap. 4 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny bestämmelse, 13 kap. 7 §, av följande lydelse.

12 kap.

10 §¹

Av 1 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 14 kap. 2 § femte – sjunde styckena samma lag följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, polismyndighet eller annan myndighet som har att ingripa mot brottet.

Från socialtjänsten skall utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, åklagarmyndighet, polismyndighet, *kronofogdemyndighet* eller Skatteverket,

2. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning.

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, åklagarmyndighet, polismyndighet, *Kronofogdemyndigheten* eller Skatteverket,

13 kap.

7 §²

Länsstyrelsen får, i fråga om annat hem för vård eller boende än sådant som avses i 6 kap. 3 §, förbjuda fortsatt verksamhet om skyldigheterna enligt lagen (2007:000) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn inte iaktas och om denna underlåtenhet är av allvarligt slag.

16 kap.

4 §³

Länsstyrelsens beslut i ärenden om tillstånd enligt 7 kap. 1 §, omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §, föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt över-

Länsstyrelsens beslut i ärenden om tillstånd enligt 7 kap. 1 §, omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §, föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 §, *förbud*

¹ Senaste lydelse 2006:860.

² Tidigare 13 kap. 7 § upphävd genom 2002:437.

³ Senaste lydelse 2005:126.

flyttning av ärende enligt 16 kap. 1 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

enligt 13 kap. 7 § samt överflyttning av ärende enligt 16 kap. 1 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I fråga om överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Länsstyrelsens beslut om omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § och om föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt domstols motsvarande beslut gäller omedelbart.

Länsstyrelsens beslut om omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § och om föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 §, *förbud enligt 13 kap. 7 §* samt domstols motsvarande beslut gäller omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

3 Ärendet och dess beredning

Den 17 juni 2004 bemyndigade regeringen dåvarande statsrådet Morgan Johansson att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga behovet av bestämmelser om obligatorisk registerkontroll av den som man avser att anställa vid hem för vård eller boende (HVB) som tar emot barn eller unga (dir. 2004:83). Utredningen antog namnet Utredningen om registerkontroll av personal vid HVB (S 2004:05).

Den särskilde utredaren har överlämnat betänkandet Registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn eller unga (SOU 2005:65). De lagförslag som lades fram i betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2005/5792/ST).

4 Inledning

Barns grundläggande rättigheter regleras dels i svensk nationell lagstiftning, dels i internationella konventioner och överenskommelser. FN:s konvention om barnets rättigheter, allmänt kallad barnkonventionen, utgår från principen om barnets bästa, principen om rätt till liv och utveckling, principen om rätten att framföra sina åsikter och få dem respekterade samt principen om icke diskriminering. En annan bärande tanke i konventionen är barnets rätt till skydd mot övergrepp och utnyttjande av varje slag. Enligt artikel 34 i konventionen skall staterna skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.

Sedan år 2001 skall, enligt lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och barnomsorg (registerkontrollagen), den som erbjuds anställning inom sådan verksamhet lämna ett utdrag ur polisens belastningsregister till den som erbjuder anställningen. Den som inte lämnar registerutdrag får inte anställas. Utdraget skall i förekommande fall innehålla anteckning om vissa allvarigare våldsbrott samt sexualbrott och barnpornografibrott (se 22 § förordningen [1999:1134] om belastningsregister). Det är inte någon förutsättning för anställning att anteckningar i registret saknas.

I vissa fall har också annan än den enskilde själv rätt att få ut utdrag ur register. Till exempel har en statlig, kommunal eller landstingskommunal myndighet som beslutar om anställning av personal inom bl.a. vård av barn och ungdom rätt att, i fråga om den som myndigheten avser att anställa eller anlita som uppdragstagare, ur belastningsregistret få ut uppgifter om brott som föranlett någon annan påföljd än penningböter (11 § femte punkten förordningen om belastningsregister). Detsamma gäller för misstänkta brott som lett till åtal (4 § sjunde punkten förordningen [1999:1135] om misstankeregister). Till följd av dessa bestämmelser har kommunen rätt att få ut registeruppgifter om bl.a. familjehemsföräldrar. De ger dock inte kommunen rätt att få ut registerutdrag beträffande personal vid HVB som drivs i enskild regi.

En enskild sammanslutning eller en person som beslutar om anställning inom bl.a. vård av barn och ungdom har rätt att få ut uppgift ur belastningsregistret om brott som föranlett annan påföljd än penningböter (21 § 1 st. 2 förordningen om belastningsregister). Det samma gäller för misstänkta brott som lett till åtal (8 § andra punkten förordningen om misstankeregister). Det är vanligt att hem för vård eller boende – HVB – utnyttjar denna möjlighet. Socialstyrelsen rekommenderar att så sker och Statens institutionsstyrelses rekryteringspolicy har samma innebörd. Däremot finns ingen skyldighet att företa en sådan registerkontroll och det är inte alltid som HVB utnyttjar sin möjlighet. Om en registerkontroll skall göras obligatorisk måste en avvägning göras mellan å ena sidan vikten av att skydda barn från bl.a. övergrepp och å andra sidan vikten av att skydda den personliga integriteten hos den som söker en anställning.

Uppgifter i belastningsregistret gallras sedan viss tid förflutit. Uppgifter i misstankeregistret gallras exempelvis då förundersökningar läggs ner utan att åtal väckts och då domar och beslut vinner laga kraft.

Begreppet HVB finns i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453, SoL) och omfattar hem som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Även sådana boenden som kommunen får anordna för ensamkommande barn enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och statliga hem som enligt 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), har inrättats för vård av unga som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn är definitionsmässigt HVB enligt 6 kap. 1 § SoL. Däremot omfattas inte familjehem (6 kap. 1 § SoL).

Regeringen är väl medveten om att de förslag som lämnas i denna lagrådsremiss inte är avgörande för att barn i HVB skall få en trygg miljö. Förslagen är inte heller ett absolut skydd mot att direkt olämpliga personer anställs. Självfallet krävs även andra åtgärder för att uppnå detta. Men förslagen ökar möjligheterna att uppnå en god miljö och att rätt personer anställs i verksamheterna. En registerkontroll är endast en del av den lämplighetsprövning som skall förhindra att personer som kan komma att begå övergrepp anställs vid HVB.

5 Registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn

5.1 Obligatorisk registerkontroll

Regeringens förslag: Såväl offentligt som privat bedrivna hem för vård eller boende (HVB) som tar emot barn skall inför en anställning, ett uppdrag, en praktiktjänstgöring eller liknande kontrollera om den person som erbjuds tjänsten förekommer i belastnings- eller misstankeregistret.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget. Några remissinstanser, bl.a. *Justitieombudsmannen* och *Statens institutionsstyrelse*, påpekar att utredningen föreslagit att HVB som tar emot personer under 18 år, dvs. definitionsmässigt barn, skall vara skyldiga att kontrollera registerutdrag, men att lagtexten ändå utformats så att den omfattar HVB som tar emot barn eller unga och att detta kan medföra tolkningsproblem. Flera remissinstanser, bl.a. *Justitieombudsmannen*, *Barnombudsmannen*, *Socialstyrelsen* och *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anför att det finns även andra verksamheter som bör omfattas av krav på registerkontroll. *Skolverket* påtalar bl.a. att det vid hastigt uppkomna vakanser i verksamheten kan vara svårt att genomföra en registerkontroll på det sätt som avsetts i förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Principiellt ställningstagande

Barn som vistas i HVB är särskilt utsatta. De saknar ibland kontakt med vuxna de litar på och känner inte alltid förtroende för socialtjänsten. Vissa har tidigare utsatts för övergrepp av olika slag. En del har själva problem med missbruk och kriminalitet. Risken finns att deras utsatthet och beroendeställning utnyttjas. Dessa barn kan ha extra svårt att påtala övergrepp och att påkalla hjälp. Ett HVB är deras boendemiljö, det ställe där de har allra störst behov av trygghet och där de också skall kunna känna sig särskilt trygga. Samhället har, genom socialtjänsten, fattat eller deltagit i beslutet att de skall bo i ett HVB. Samhället har därför ett särskilt ansvar för att förhindra att dessa barn utsätts för övergrepp, kränkningar eller annat skadligt inflytande under sin vistelse i ett HVB. HVB måste bedrivas på ett sådant sätt att barnen kan utvecklas i en trygg miljö och barnens familjer måste kunna utgå från att barnen får den vård och omsorg som de har behov av och att de bemöts på ett respektfullt sätt av personalen.

Det finns ingen anledning att överdriva förekomsten av övergrepp från personal vid HVB. Det finns tvärtom anledning att tro att förekomsten är mycket begränsad. Vetskapen om att sexuella övergrepp överhuvudtaget förekommer föranleder emellertid regeringen att föreslå åtgärder för att så långt det är möjligt minska risken för att sådana övergrepp sker. Om det är möjligt att förhindra att personer som har dömts för bl.a. sexualbrott och våldsbrott arbetar med barn eller ungdomar, stärks barns och ungdomars skydd mot övergrepp. En obligatorisk registerkontroll minskar risken för att ett HVB ovetande anställer en arbetssökande som har dömts eller åtalats för sådana brott.

Redan i dag har HVB möjlighet att inhämta registerutdrag från både belastningsregistret och misstankeregistret. Socialstyrelsen rekommenderar också att så sker inför anställningar av personal. Särskilt vid små och medelstora HVB förekommer dock att rekommendationerna inte följs.

Avgörande för frågan om krav på en obligatorisk registerkontroll skall införas är avvägningen mellan å ena sidan intresset att minska riskerna för övergrepp och å andra sidan skyddet för den personliga integriteten. Den personliga integriteten handlar bl.a. om en önskan eller ett krav att

kunna kontrollera uppgifter om sig själv och utomståendes möjligheter att ta del av personliga uppgifter. Personlig integritet innefattar bl.a. såväl en rätt till en privat sfär skyddad för utomståendes insyn som en rätt att bestämma över kunskap om sig själv (en utförligare redogörelse finns i prop. 2005/06:173 s. 14 f.).

Ett kontrollförfarande i sig kan anses som ett intrång i den personliga integriteten, oavsett om personerna förekommer i registret eller inte. Kränkningen kan utgöras av ett intrång i den sektor som enligt vars och ens berättigade anspråk skall vara skyddad mot insyn. Utlämnande av en upplysning om att en viss person inte antecknats för något brottsligt kan emellertid enligt regeringens mening knappast anses som någon nämnvärd integritetskränkning. Men en registeruppgift kan också innehålla uppgifter om att en person begått ett brott. De flesta vill inte att en sådan uppgift skall spridas om dem och den är således att betrakta som integritetskänslig. Vissa brott är dock av ett sådant slag att det starkt bör övervägas om personer som dömts för dessa brott bör arbeta med barn. Att det i detta fall är fråga om barn i HVB, barn som är särskilt utsatta och i vissa fall, trots sin ringa ålder, själva har problem med missbruk och kriminalitet måste också tas i beaktande.

Registerkontroll avhåller sannolikt personer som dömts för brott som omfattas av kontrollen att söka anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande i HVB. Det kan också bidra till ökad medvetenhet om dessa brott och hur allvarligt myndigheterna ser på dem. Staten markerar därigenom att personer som begått vissa särskilt angivna brott inte utan särskild prövning bör arbeta med socialt utsatta barn.

Skälen för en kontroll väger enligt regeringens bedömning så tungt att det måste accepteras att skyddet för den personliga integriteten får vidkännas en viss inskränkning. Här måste särskilt framhållas Sveriges åtagande enligt barnkonventionen att vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra att barn förmås eller tvingas att delta i olagliga sexuella handlingar. Utifrån barnkonventionens perspektiv är skyddet för barnet det övergripande intresset och den vuxnes integritet får stå tillbaka för detta. Det kan också anmärkas att en obligatorisk kontroll i stort torde uppfattas som mindre kränkande av dem som blir föremål för den eftersom de enskilda inte riskerar att känna sig utpekade på grund av att den tilltänkta arbetsgivaren valt att kontrollera just dem.

I avsnitt 5.3 lämnar regeringen förslag på hur inhämtandet av registerutdrag skall gå till.

HVB som skall omfattas av den obligatoriska registerkontrollen

Ju yngre ett barn är, desto mindre möjlighet har det att försvara sig mot och att påtala övergrepp. Skyddsbehovet gör sig därför särskilt gällande beträffande små barn. Detta är anledningen till att gymnasieskolan inte omfattas av den obligatoriska registerkontrollen inom skolan.

Den som vårdas eller behandlas i HVB befinner sig dock i en tydligare beroendeställning gentemot hemmet och dess personal än en elev gör i skolan. Det finns därför skäl att låta den obligatoriska registerkontrollen omfatta personal vid HVB även för något äldre personer än barn i högstadietåldern. Även inom HVB minskar dock beroendeställningen typiskt sett med stigande ålder. Med barn avses såväl i internationella

konventioner som i svensk rätt personer som inte fyllt 18 år. Unga kan vårdas i HVB med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) till dess de fyller 21 år. Efter uppnådd myndighetsålder gör sig dock inte skyddsbehovet lika starkt gällande som tidigare och endast HVB som tar emot barn bör vara skyldiga att genomföra en obligatorisk registerkontroll. I praktiken kommer registerkontrollen att omfatta även personal som behandlar äldre personer eftersom många HVB tar emot både barn och unga eller familjer med barn.

Det skall inte spela någon roll för skyldigheten att inhämta registerutdrag om verksamheten drivs i privat eller offentlig regi.

Förslagen i denna lagrådsremiss omfattar endast registerkontroll i HVB. Som flera remissinstanser påpekat kan det dock finnas även andra områden, t.ex. inom äldre vården och inom vården av funktionshindrade, där enskilda kan befinna sig i en sådan beroendeställning gentemot vårdgivaren att skäl liknande dem inom skolområdet och HVB talar för att en registerkontroll görs. Regeringen kommer att följa utvecklingen och överväga om det finns behov av att tillsätta en utredning med uppgift att kartlägga och vid behov lämna förslag till verksamheter där obligatoriska registerkontroller bör göras.

Register som skall kontrolleras

Inom skolområdet begränsas den obligatoriska kontrollen till att avse endast belastningsregistret. HVB har dock redan i dag möjlighet att ta del av uppgifter i både belastningsregistret och misstankeregistret, vad avser misstankeregistret för uppgifter om brott som lett till åtal. Socialstyrelsens rekommendationer på området omfattar kontroll av båda registren.

För att en åklagare skall åtala för ett brott måste denne anse att bevisningen är så stark att han eller hon på objektiva grunder kan förvänta sig en fällande dom. Det vore därför olämpligt om ett HVB utan att ha vetskap om det kan anställa en person som står under åtal för något av de brott som efter en fällande dom ingår i kontrollen. Den särskilda utsatthet som finns för barn i HVB motiverar att brott som lett till åtal men ännu inte resulterat i någon dom kontrolleras. Regeringen anser därför att både belastningsregistret och misstankeregistret skall kontrolleras. Beträffande misstankeregistret har regeringen dock för avsikt att begränsa omfattningen av kontrollen till fall där åtal väckts, eftersom osäkerheten beträffande övriga uppgifter är så stor att det av integritetsskäl inte är lämpligt att de ingår i kontrollen.

När det gäller personer som nyligen flyttat till Sverige är det önskvärt att de omfattas av samma regler om registerkontroll som andra och att registerutdrag lämnas från det eller de länder där personen tidigare varit bosatt. Möjligheten att erhålla registerutdrag varierar emellertid mellan olika länder. Ett registerutdrag måste kunna erhållas utan dröjsmål för att anställningsförfarandet skall kunna fullföljas. Enligt regeringens mening kan det för närvarande inte ställas krav på registerutdrag från annat land än Sverige.

Vilka enskilda som skall kontrolleras

För att skydda de enskildas integritet är det endast den person som faktiskt erbjuds arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid hemmet som skall kontrolleras. Andra eventuella medsökanden skall således inte kontrolleras. Erbjudandet kan göras under förbehåll för att det inte vid registerkontrollen kommer fram något som visar att den enskilde är olämplig för den tilltänkta uppgiften. En sådan ordning begränsar också antalet uttagna registerutdrag. Naturligtvis kan det förekomma att en anteckning i registret inte av hemmet uppfattas som direkt diskvalificerande för ett arbete men som kan föranleda att hemmet t.ex. självt utnyttjar sin möjlighet enligt 21 § förordningen (1999:1134) om belastningsregister och 8 § förordningen (1999:1135) om misstankeregister att inhämta registerutdrag innan en anställning kan komma ifråga.

Den som redan är anställd eller utför uppdrag, fullgör praktik-tjänstgöring eller liknande vid ett HVB skall däremot inte omfattas av den obligatoriska registerkontrollen vid detta HVB eftersom det skulle utgöra ett ingrepp i integriteten för en person som inte har ställts inför valet att avstå från att söka tjänsten. Om han eller hon söker en tjänst vid ett annat HVB eller tidigare har arbetat vid det aktuella hemmet men tjänsten avslutades för mer än sex månader sedan skall en registerkontroll däremot göras. För den som inom sex månader påbörjar en ny tjänst vid det HVB där han eller hon tidigare arbetat skall det däremot inte uppställas något krav på obligatorisk registerkontroll. Anledningen till detta är att det som nämnts inte föreslås någon skyldighet att kontrollera registerutdrag beträffande redan anställda och att regeringen i avsnitt 5.3 föreslår att registerutdrag inte skall få vara äldre än sex månader. Att ställa upp krav på en obligatorisk registerkontroll även av den som återanställs inom en sexmånadersperiod skulle mot denna bakgrund te sig märkligt. Däremot finns inget hinder mot att hemmet självt inhämtar utdrag.

En lagstiftning om registerkontroll som tar sikte på att skydda barn skall vara så heltäckande som möjligt. Det innebär att en registerkontroll inte kan begränsas till att avse endast tillsvidareanställda. Även den som har en tidsbegränsad anställning, utför ett särskilt uppdrag, deltar i en praktik eller liknande skall kontrolleras. Erfarenheterna från skolområdet visar att även personalkategorier som inte deltar i den vårdande verksamheten, t.ex. administrativ personal, vaktmästare, kökspersonal och lärare vid hemmet måste omfattas av kontrollen. Generellt sett finns det inte någon personalkategori inom verksamheterna som aldrig kommer i kontakt med barn. Om inte alla som skall nyanställas kontrolleras uppkommer gränsdragningsfrågor.

Om hemmet anställer personerna eller anlitar t.ex. ett bemanningsföretag skall inte spela någon roll för kontrollskyldigheten. Det krävs emellertid att det är ett kontinuerligt uppdrag och inte endast en tillfällig kontakt eller ett mycket kortvarigt arbete. Även fall där den enskilde utför uppdrag i ett HVB under kortare tidsperioder med kortare eller längre uppehåll mellan vistelserna där är att betrakta som ett kontinuerligt uppdrag, t.ex. då en läkare besöker hemmet en gång i månaden. Exempel på en tillfällig kontakt eller mycket kortvarigt arbete kan t.ex.

vara att en rörmokare tillkallas för att laga en akut läckande ledning eller att inte kontrakterad sjukvårdspersonal måste tillkallas vid ett sjukdomsfall.

Det kan också tänkas fall där extra personal måste tillkallas på grund av t.ex. icke förutsebara sjukdomsfall bland den ordinarie personalen och det inte är möjligt att driva verksamheten ens under den korta tid en registerkontroll tar utan att extra personal tillkallas. I sådana fall bör dock anställningsformen för den extratillkallade personalen anpassas efter rådande situation och en registerkontroll göras så snart det är möjligt, försåvitt det inte står klart att anställningen kommer att ha upphört redan innan ett registerutdrag kunnat inhämtas.

Det är sannolikt att gränsdragningsproblem kommer att uppstå och Socialstyrelsen bör därför vid behov utfärda rekommendationer om kontrollverksamheten.

5.2 Brott som skall omfattas av kontrollen

Regeringens förslag: Regeringen skall få meddela föreskrifter om innehållet i utdragen, bl.a. vilka brott utdragen skall innehålla anteckningar om.

Regeringens bedömning: Regeringen anser att den obligatoriska registerkontrollen i vart fall bör omfatta följande brott: Mord, dråp, misshandel, grov misshandel, människorov, människohandel, olaga frihetsberövande, olaga tvång, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, samtliga sexualbrott, rån, grovt rån, hets mot folkgrupp, olaga diskriminering, barnpornografibrott, samtliga brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64), samtliga brott enligt lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, brott mot lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, grov olovlig försäljning av alkoholdrycker och narkotikasmuggling samt försök till sådana brott, i den mån försök är straffbart. För sexualbrott enligt 6 kap. brottsbalken, brott mot narkotikastrafflagen och brott mot lagen om förbud mot vissa dopningsmedel, bör även förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja brott omfattas av kontrollen i den mån det är straffbart. Även medverkan till ovanstående brott bör omfattas av den obligatoriska kontrollen.

Utredarens förslag: Utredaren föreslog att den obligatoriska registerkontrollen skulle omfatta följande brott: mord, dråp, misshandel, grov misshandel, människorov, sexualbrott, rån, grovt rån, barnpornografibrott, narkotikabrott och grovt narkotikabrott.

Remissinstanserna: Samtliga tillstyrker förslaget. Flera remissinstanser, däribland *JO*, *Registernämnden*, *Socialstyrelsen*, *flera länsstyrelser* och *kommuner* samt *Advokatsamfundet* anför att fler brott än de som föreslås av utredaren bör omfattas av registerkontrollen. Till de brott remissinstanserna särskilt nämner hör bl.a. människohandel, grov mordbrand, ringa narkotikabrott, dopningsbrott, försäljning av alkohol till minderåriga, kvinnofridsbrott, olaga hot, vapenbrott, bedrägeri, stöld och häleri.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: För att de enskildas integritet skall skyddas kan det inte komma i fråga att göra det obligatoriskt för arbetsgivaren att ta del av samtliga anteckningar i registren även om arbetsgivaren redan har en rätt att själv begära och få ut mer omfattande utdrag. Inom skolans område är den obligatoriska kontrollen av belastningsregistret begränsad till vissa, av regeringen i förordning meddelade brott. Regeringen bör även i detta fall bemyndigas att meddela föreskrifter om innehållet i registerutdragen.

Den obligatoriska registerkontrollen bör, enligt regeringens mening mot bakgrund av dess syfte, omfatta uppgifter om brott som innebär att den enskilde begått sexuella eller fysiska övergrepp eller på andra sätt visat särskild hänsynslöshet eller likgiltighet mot sina medmänniskor. Förutom samtliga sexualbrott bör enligt regeringens mening främst sådana brott som riktar sig mot enskilda personers liv och hälsa samt frid och frihet omfattas av kontrollen. Av uppenbara skäl bör även uppgift avseende barnpornografibrott omfattas.

I HVB vistas ofta barn med sociala problem och det är viktigt att de kan få den trygghet, det stöd och den hjälp som de är i behov av. Missbruk av olika slag är ett allvarligt problem för många barn i HVB. Det finns en uppenbar risk att den som arbetar med barn och själv missbrukar eller handlar med missbrukssubstanser kan komma att påverka socialt utsatta barn på ett sätt som är negativt för deras framtida utveckling och i värsta fall även sprida missbruket bland barnen.

Samtliga brott mot narkotikastrafflagen, brott mot lagen om förbud mot vissa dopningsmedel och brott mot lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor bör därför, enligt regeringens mening, omfattas av den obligatoriska kontrollen, liksom narkotikasmuggling. Vad gäller smuggling av andra illegala substanser än narkotika, t.ex. dopningsmedel, döms däremot för smugglingsbrott. Smugglingsbrott omfattar emellertid även andra varor av olika slag. Det går inte att av registerutdragen skilja ut vilken vara smugglingen rör. Att låta även smugglingsbrott omfattas av den obligatoriska registerkontrollen skulle av integritetsskäl leda alltför långt, eftersom endast en liten del av smugglingsbrotten avser dopningsmedel, hälsofarliga varor eller narkotikaprekursorer.

För brott mot alkohollagen finns motsvarande avvägningsproblem som för smugglingsbrotten. Grov olovlig försäljning av alkoholdrycker bör dock omfattas av den obligatoriska registerkontrollen eftersom det vid avgörandet av om brottet är att betrakta som grovt särskilt föreskrivits att det skall beaktas om det rör sig om en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller varit inriktad mot ungdomar.

HVB tar emot barn med olika etniskt ursprung och av olika trosbekännelser. Barnen har rätt att bemötas med respekt oavsett vilket etniskt ursprung de har eller vilken tro de bekänner sig till. Bristande respekt i denna del är en kränkning som inte kan accepteras och därför bär även hets mot folkgrupp och olaga diskriminering omfattas av den obligatoriska registerkontrollen.

Enligt regeringens mening bör den obligatoriska registerkontrollen inte omfatta rena förmögenhetsbrott som t.ex. stöld och bedrägeri eller allmänfarliga brott som t.ex. mordbrand. Detta innebär inte att regeringen ser mindre allvarligt på sådan brottslighet. Om någon gjort sig skyldig till sådana brott kan med fog hans eller hennes lämplighet att arbeta med

särskilt utsatta barn ifrågasättas, men brottsligheten som sådan kan inte anses vara av sådant slag att den visar på att det föreligger en omedelbar risk för att barnen i HVB skall utsättas för kränkningar eller övergrepp.

I många fall är det endast tillfälligheter som avgör om ett brott stannar på försöksstadiet eller om det fullbordas. Enligt regeringens mening bör därför även försök till brott, i den mån försök är straffbelagt, omfattas av kontrollen. För sexualbrotten i 6 kap. brottsbalken, brott mot narkotikastrafflagen och brott mot lagen om förbud mot vissa dopningsmedel bör dock även förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja brott omfattas av kontrollen i den mån det är straffbelagt. Det rör sig i dessa fall om brottslighet som det är särskilt viktigt att det HVB som har för avsikt att anställa någon får vetskap om.

Enligt regeringens bedömning bör även medverkan till brott, dvs. medhjälp och anstiftan, omfattas av den obligatoriska kontrollen.

Regeringen anser således att samtliga brott som utredaren föreslagit skall omfattas av den obligatoriska kontrollen också bör göra det, men att det finns starka skäl att låta också vissa andra brott omfattas.

Registerkontrollen bör således enligt regeringens mening sammanfattningsvis i vart fall omfatta mord, dråp, misshandel, grov misshandel, människorov, människohandel, olaga frihetsberövande, olaga tvång, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, samtliga sexualbrott, rån, grovt rån, hets mot folkgrupp, olaga diskriminering, barnpornografibrott, samtliga brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64), samtliga brott enligt lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, brott mot lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, grov olovlig försäljning av alkoholdrycker och narkotika-smuggling samt försök till sådana brott, i den mån försök är straffbart. För sexualbrott enligt 6 kap. brottsbalken, brott mot narkotikastrafflagen och brott mot lagen om förbud mot vissa dopningsmedel, bör även förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja brott omfattas av kontrollen i den mån det är straffbart. Även medverkan till ovanstående brott bör omfattas av den obligatoriska kontrollen.

5.3 Inhämtande av registerutdrag och krav på uttaget

Regeringens förslag: Den som erbjuder anställning, uppdrag, praktik-tjänstgöring eller liknande skall lämna utdrag ur registren. Enskilda skall därför ha rätt att få ut ett utdrag om sig själva som är begränsat enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen. Skyldighet för den enskilde att lämna utdrag skall dock inte föreligga om den som erbjuder tjänsten själv inhämtar utdrag. Utdraget får inte vara äldre än sex månader.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslog dock inte något undantag från den enskildes skyldighet att lämna registerutdrag i de fall ett HVB självt inhämtar sådant.

Remissinstanserna: Tillstyrker förslaget. *Statens institutionsstyrelse* anför dock att det bör övervägas ett undantag från kravet att lämna registerutdrag i de fall arbetsgivaren själv inhämtar ett fullständigt

utdrag. Styrelsen anför också att det i lagen bör erinras om arbetsgivarens möjlighet att själv inhämta utdrag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt regeringens mening är en ordning där den arbetssökande själv inhämtar registerutdrag den bästa metoden eftersom integritetskränkningen blir minst när den arbetssökande har kontroll över vilka uppgifter som lämnas ut till den presumtiva arbetsgivaren. En nackdel med att låta den enskilde själv inhämta registerutdrag är risken för förfalskning av utdragen. Rikspolisstyrelsen har dock gett utdragen en sådan utformning att risken för detta minimeras och vid registerkontroll beträffande skolområdet har inte förfalskningar medfört problem. Erfarenheterna inom skolområdet av det valda sättet att kontrollera registerutdrag är goda.

Att även brott för vilka åtal väckts men dom ännu inte meddelats omfattas av kontrollen medför att uppgifterna i utdragen snabbt blir föråldrade. Utdragen bör, för att behålla sin aktualitet, inte tillåtas vara äldre än 6 månader gamla.

Utdragen bör erhållas utan dröjsmål och utan kostnad för den enskilde. Rikspolisstyrelsen bör ansvara för utformningen och den praktiska hanteringen av registerutdragen.

Enligt regeringens mening saknas anledning att frånta HVB den möjlighet de idag har att få ut mer fullständiga utdrag ur registren. Om ett HVB väljer att självt inhämta utdrag saknas anledning att kräva att även den enskilde inhämtar utdrag. Genom en sådan reglering kan antalet registerutdrag hållas på en lägre nivå än som annars varit fallet.

Det är lämpligt att HVB vid utannonsering av plats eller uppdrag redan i annonsen upplyser om att registerutdrag krävs. Om så görs ökar sannolikheten för att personer som vet att de genom att finnas antecknade i registren är dokumenterat olämpliga för arbete i HVB avstår från att söka sig till sådan verksamhet.

5.4 Återlämnande samt bevarande av registerutdrag eller kopia därav

Regeringens förslag: På begäran av den som lämnat ett registerutdrag skall det återlämnas i original till honom eller henne. Registerutdrag eller kopia av det skall dock bevaras under minst två år från det att anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades.

Utredarens förslag: Utredaren föreslår att ett registerutdrag på begäran skall återlämnas i original till ingivaren och påtalar vikten av att registerutdraget eller kopia av det bevaras.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Stockholms län* påtalar att ett HVB måste spara en kopia av registerutdraget för att det skall vara möjligt att kontrollera att lagen följs samt att regler för gallring av registeruppgifterna från personakterna bör införas.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen vill peka på vikten av att den nu föreslagna regleringen om registerkontroll inte leder till att utdrag inhämtas i större utsträckning än vad som är nödvändigt. Den enskilde som begär det bör enligt regeringens mening ha rätt att få tillbaka

utdragen i original för att kunna använda i samband med en ansökan om en annan tjänst.

I de fall HVB drivs i offentlig regi kommer dock registerutdragen att bli allmänna handlingar. I 12 och 15 §§ arkivlagen (1990:782) föreskrivs bl.a. att statliga och kommunala myndigheter får återlämna allmänna handlingar endast med stöd av lag och såvitt gäller statliga myndigheter även med stöd av föreskrift som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Vid arkivlagens tillkomst diskuterades hur bl.a. dessa bestämmelser förhåller sig till tryckfrihetsförordningens regler om rätten att ta del av allmänna handlingar. Regeringen ansåg dock inte att det behövdes någon ändring i tryckfrihetsordningen för att införa bestämmelserna (jfr prop. 1989/90:72 s. 41 f.).

Med en sådan ordning bör givetvis arbetsgivaren behålla en kopia av utdraget. Det möjliggör för allmänheten att ta del av utdraget enligt reglerna i tryckfrihetsförordningen och det gör det också möjligt att efter en anställning kunna kontrollera att handläggningen varit korrekt samt att utdragets innehåll inte varit förvanskat.

Inom skolområdet finns inte någon lagstadgad skyldighet att spara utdrag eller kopia av det, även om vikten av att så sker påtalas i prop. 1999/2000:123. Av Skolverkets rapport Uppföljning av lagstiftningen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg, dnr 01-2002:1807, framgår dock att en relativt stor andel av arbetsgivarna inom skolområdet inte på något sätt bevarar eller ens dokumenterar att registerutdrag inhämtats. Detta trots att de flesta verksamheterna drivs i offentlig regi.

Regeringen anser därför att det vad gäller HVB, som dessutom ofta drivs privat och således inte omfattas av bestämmelser om allmänna handlingar, behövs en reglering om att utdragen eller kopior av dem skall bevaras under minst två år från det att anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades. Tidsgränsen är satt så att tillsynsmyndigheterna får en reell möjlighet att kontrollera att reglerna följs, samtidigt som arbetsgivarna ges en möjlighet att rensa ut uppgifter om anställda eller tidigare anställda.

Som nämnts omfattar kravet på registerkontroll endast den som erbjuds anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande. Det kan förutsättas att det kommer att vara ovanligt att det beträffande sådana personer förekommer anteckningar i registren som medför att anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande inte kommer till stånd. Beträffande sådana fall gör sig dock behovet av att i efterhand kunna kontrollera förfarandet inte lika gällande. Även om det för insamlande av statistik vore värdefullt om utdrag även beträffande den som på grund av en anteckning i något av registren inte anlitats bevarades, väger vikten av att den enskildes integritet skyddas tyngre. Bestämmelsen tar därför endast sikte på bevarande av utdrag beträffande den som faktiskt erhåller anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande. Det spelar däremot ingen roll hur länge anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande pågår. Utdrag skall bevaras under minst två år även om anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande avslutas dessförinnan.

Att märka är att bestämmelsen endast innehåller en minimireglering och att det för offentligt drivna verksamheter kan finnas andra krav beträffande bevarande och gallring av allmänna handlingar. Regeringen anser inte att det framkommit något behov av särskilda gallringsbestämmelser.

5.5 Anställningsförbud

Regeringens förslag: HVB som tar emot barn skall inte få anställa någon eller ge någon uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande om inte registerkontroll gjorts.

Regeringens bedömning: Förbud mot att ge anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande till den som har en anteckning i registren bör inte införas.

Utredarens förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: *Vissa kommuner* och *Barnombudsmannen* anser att ett uttryckligt förbud mot att anställa någon som dömts för i vart fall vissa uppräknade brott bör införas. Andra, som *Advokatsamfundet*, påtalar vikten av att HVB kan göra en lämplighetsbedömning i det enskilda fallet av den som erbjuds anställning.

Skälen för regeringens förslag: HVB har redan i dag möjlighet att inhämta registerutdrag med fler uppgifter än vid den obligatoriska kontroll det nu lämnas förslag till. Detta görs dock inte alltid och det finns följaktligen behov av att en kontroll görs obligatorisk. HVB som tar emot barn skall därför inte få anställa någon eller ge någon uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande om inte registerkontroll gjorts. Arbetsgivaren blir därigenom skyldig att genomföra registerkontroll av den som erbjuds anställning för att kunna anställa honom eller henne.

Regeringen anser i likhet med utredaren att anställningsförbud inte skall införas i de fall den enskilde förekommer i registren. Det är arbetsgivaren som har ansvar för verksamheterna och att rekrytera personal till dessa. Arbetsgivaren bör själv få avgöra om en person med registeranteckning kan anställas. Det kan förutsättas att personer som har registeranteckningar om sådana brott som framgår av de utdrag som skall lämnas till arbetsgivaren med liten sannolikhet kommer att söka sådana arbeten som innebär att utdrag måste företes. Regeringen förutsätter att arbetsgivare kommer att vara mycket försiktiga när det gäller att anställa personer som företer registerutdrag med registeranteckning och att rekrytering generellt sker med stor medvetenhet och noggrannhet. Det finns här anledning att påminna om att ett HVB självt kan inhämta utförligare registerutdrag för att få ett mer fullständigt underlag för sin bedömning.

Varje medlem av en kommun eller ett landsting har enligt 10 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga dem hos länsrätten. I 2 § samma kapitel anges att bl.a. beslut av fullmäktige och nämnder får överklagas. Ett överklagat beslut skall upphävas, bl.a. om beslutet strider mot lag eller annan författning. Ett kommunalt beslut om att anställa en

person som inte har lämnat ett registerutdrag kan komma att upphävas enligt nämnda bestämmelser. Skadeståndsskyldighet för arbetsgivaren gentemot den enskilde arbetstagaren kan eventuellt uppkomma.

5.6 Sanktioner

Regeringens förslag: Länsstyrelsen skall få förbjuda fortsatt verksamhet i form av hem för vård eller boende som tar emot barn om skyldigheten att kontrollera registren inte iakttas och underlåtenheten är av allvarligt slag.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredaren föreslog dock att lagtexten skulle utformas så att *tillstånd* att bedriva HVB *skall* återkallas om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen om registerkontroll av personal vid HVB och underlåtenheten upprepas trots påpekande för huvudmannen.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att möjligheten att införa även andra sanktionsmöjligheter än att dra in tillståndet att bedriva HVB för den som inte uppfyller kravet på registerkontroll bör utredas.

Skälen för regeringens förslag: I 13 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453, SoL) finns i dag bestämmelser om att länsstyrelsen får förelägga den som svarar för verksamheten i HVB att avhjälpa missförhållandena. Om missförhållandet är allvarligt och länsstyrelsens föreläggande inte följs får länsstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet.

Registerkontrollen skall vara obligatorisk och för att bestämmelserna skall efterlevas krävs en sanktionsmöjlighet. Att verksamhet enligt 13 kap. 6 § SoL får förbjudas talar för att denna sanktionsmöjlighet används i stället för återkallelse av tillstånd. Det finns vad regeringen kan se inte något egenvärde med att införa en ny sanktionsmöjlighet, som återkallelse av tillstånd i detta fall skulle vara. Snarare skulle det riskera att leda till förvirring.

Att en registerkontroll underlåtit kan varken i sig anses som ett missförhållande eller något som automatiskt leder till att ett missförhållande uppstått i verksamheten. Det skulle därför te sig märkligt om den nu föreslagna sanktionsmöjligheten enligt sin ordalydelse blir mera långtgående än den enligt 13 kap. 6 § SoL.

Det kan inte anses meningsfullt att införa en rätt för länsstyrelsen att förelägga den som svarar för verksamheten att fortsättningsvis följa lagen. Det bör däremot finnas en möjlighet, inte en skyldighet, att förbjuda fortsatt verksamhet om underlåtelsen att inhämta registerutdrag är av allvarligt slag. Underlåtelsen kan vara av allvarligt slag t.ex. om tillsynsmyndigheten tidigare har påtalat brister vad gäller inhämtande av registerutdrag och underlåtelsen trots detta upprepas. Om en underlåtelse att inhämta registerutdrag bedöms efter omständigheterna ursäktlig trots att brister i detta avseende tidigare påtalats bör dock länsstyrelsen inte förbjuda fortsatt verksamhet. Detta kan t.ex. vara fallet då det framgår att ett HVB av misstag räknat fel på någon enstaka dag då det haft för avsikt att åter anlita någon som mindre än sex månader tidigare arbetat i verksamheten.

Behovet av vissa HVB skall tillgodoses av staten. Statens institutionsstyrelse är central förvaltningsmyndighet för dessa hem och styrelsen leder och har tillsyn över verksamheten vid hemmen. För sådana hem saknas möjlighet för länsstyrelsen att förbjuda fortsatt verksamhet även om missförhållande skulle ha uppstått. När det gäller verksamhet i offentlig regi är utgångspunkten att arbetsgivaren följer de föreskrifter som gäller för verksamhetens bedrivande. Det får anses vara ett tjänsteåliggande för den som ansvarar för rekryteringen att fullgöra kontrollskyldigheten. Någon möjlighet att förbjuda fortsatt verksamhet i sådana hem kan därför inte anses behövlig heller vad avser underlåtenhet att inhämta registerutdrag.

5.7 Överklagande

Regeringens förslag: Förbud att bedriva verksamhet i form av hem för vård eller boende i de fall huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen om registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn skall gälla omedelbart. Beslut om sådant förbud skall vara möjligt att överklaga.

Utredaren och remissinstanserna: Vare sig utredaren eller remissinstanserna uttalar sig beträffande behovet av överklagandebestämmelser eller vid vilken tidpunkt beslut skall bli gällande.

Skälen för regeringens förslag: Möjlighet att överklaga beslut om förbud att vid missförhållanden bedriva verksamhet i form av hem för vård eller boende finns i SoL. Sådana förbud gäller omedelbart. Det saknas anledning att behandla beslut om förbud som nu avses på annat sätt än dessa. En bestämmelse om att förbud gäller omedelbart och får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol bör därför införas.

5.8 Sekretess och tystnadsplikt

Regeringens bedömning: I likhet med vad som gäller i fråga om sekretess i ärenden om anställning inom andra områden bör inte någon särskild sekretessregel införas för uppgifter i registerutdrag.

Utredarens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Har inte framfört några invändningar mot utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Av 7 kap. 11 § sekretesslagen (1980:100) framgår att sekretess normalt inte gäller i ärenden om anställning. Det har varit en viktig princip att det skall vara offentlighet i sådana ärenden (se prop. 1979/80:2 del A s. 200 f. samt prop. 1986/87:3 s. 8). I den mån utdrag ur belastningsregistret förekommer i andra anställningsärenden torde sekretesskydd regelmässigt saknas för uppgifterna. Sekretessregler finns t.ex. inte för registerutdrag inhämtade i enlighet med lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg. Regeringen föreslår

därför inte någon reglering av sekretessen för uppgifter som förekommer i registerutdrag i det allmännas verksamhet. Regeringen föreslår inte heller någon regel om tystnadsplikt för uppgifter i registerutdrag som förekommer i enskild verksamhet.

6 Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna obligatoriska registerkontrollen torde för såväl berörda HVB som de personer som omfattas av kontrollen kunna genomföras utan större arbetsinsats och utan några nämnvärda kostnader. Rikspolisstyrelsen (RPS) kommer att behöva utfärda uppskattningsvis 3 000 registerutdrag per år istället för som fallet är idag 1 000 stycken med anledning av anställning etc. av personal i HVB. Denna siffra kan jämföras med att enbart utdragen avsedda för registerkontrollen inom skolans område och barnomsorgen år 2004 uppgick till drygt 84 000 stycken. Regeringens förslag medför en kostnadsökning för RPS om ca 40 000 kr per år. Dessa kostnader ryms inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Länsstyrelserna och de allmänna förvaltningsdomstolarna kan antas få försumbart ökade kostnader med anledning av förslagen. Även dessa ryms inom befintliga ekonomiska ramar.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn

1 §

Av paragrafens *första stycke* framgår att HVB, som tar emot barn, dvs. personer under 18 år, är skyldiga att genomföra registerkontroll avseende den som erbjuds anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande i verksamheten. Denna skyldighet är inte begränsad till de HVB som enbart vänder sig till barn, utan omfattar även hem som tar emot familjer, dvs. både föräldrar och barn, och hem som tar emot både barn och andra vuxna än deras familjemedlemmar. För skyldigheten att företa registerkontroll saknar det betydelse vem som är huvudman för verksamheten eller om denna är tillståndspliktig eller inte. Det innebär att kommunala, landstingskommunala och privata HVB liksom de särskilda ungdomshemmen som drivs av staten, omfattas av lagens tillämpningsområde. Den som ansvarar för verksamheten svarar också för att registerkontroll utförs.

Av bestämmelsen följer att kontrollen skall företas på alla som erbjuds anställning vid HVB som tar emot barn, såväl när fråga är om tillsvidareanställning som tidsbegränsad anställning. Det finns alltså inga undantag från kontrollskyldigheten när fråga är om ett anställningsförhållande, utom i situationer som sägs i 2 §. Också den som, utan att fråga är om anställning, erbjuds att arbeta vid ett HVB som tar emot barn under förhållanden som liknar dem som förekommer i ett anställningsförhållande vid hemmet, omfattas av den obligatoriska registerkontrollen. Kontrollskyldighet föreligger när en person skall utföra arbetsuppgifter som har anknytning till den verksamhet som bedrivs vid hemmet och dessa inte är av endast tillfällig art. Lagen kan således vara tillämplig på personer som genom anställning hos en annan arbetsgivare, genom uppdrag eller på annan liknande grund, erbjuds att utföra arbete vid ett HVB, t.ex. när ett hem anlitar personal i bemanningsföretag. Vidare kan registerkontroll bli aktuellt beträffande den som ett HVB avser att anlita som uppdragstagare. Detsamma gäller personer som skall vistas på hemmen för att där fullgöra någon form av utbildningspraktik, arbetspraktik eller motsvarande.

Som exempel kan nämnas att en person som fortlöpande skall utföra vaktmästarsysslor vid ett HVB som tar emot barn omfattas av registerkontrollen, medan en hantverkare som anlitas för att utföra en specifik uppgift, t.ex. en rörmokare som skall utföra visst rörarbete, inte omfattas. Som ytterligare exempel kan nämnas att registerkontroll skall utföras beträffande en läkare eller psykolog som anlitas för att regelbundet delta i den vård eller behandling som HVB-verksamheten bedriver. Däremot skall kontroll naturligtvis inte företas avseende läkare eller annan personal som ett barn, placerat på HVB, tillfälligt behöver uppsöka vid någon vårdinrättning.

Det är enligt *andra stycket* den som erbjuds anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande som skall lämna ett registerutdrag som innehåller uppgifter ur dels det belastningsregister som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister, dels det misstankeregister som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister. Det är endast den person som, eventuellt efter ett urvalsförfarande, faktiskt erhåller erbjudande om arbete eller liknande uppgifter vid hemmet som skall kontrolleras. Andra eventuella medsökanden skall således inte kontrolleras. Utdragen skall lämnas till den som svarar för verksamheten eller annan som efter delegation ansvarar för rekrytering av personal och liknande frågor vid hemmet.

Av *tredje stycket* framgår att undantag från att den enskilde skall inhämta utdrag gäller i de fall ett HVB självt inhämtar utdrag.

Av *fjärde stycket* framgår att utdraget ur de aktuella registren inte får vara äldre än sex månader. I stycket lämnas också en upplysning om att regeringen enligt 9 § lagen om belastningsregister och 8 a § lagen om misstankeregister får meddela föreskrifter om innehållet i sådana utdrag. Se avsnitt 5.1, 5.3 och 5.5.

2 §

I paragrafen anges ett undantag från skyldigheten enligt 1 § första stycket att genomföra registerkontroll. Den som erbjuds en förnyad anställning eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten behöver

enligt bestämmelsen inte på nytt visa upp registerutdrag, under förutsättning att det gäller arbete eller uppgifter för samma arbetsgivare och att erbjudandet lämnas inom sex månader från det att den förra anställningen eller avtalet upphörde. Ett HVB som självt vill inhämta ett registerutdrag har möjlighet att göra detta. Se avsnitt 5.1.

3 §

Enligt paragrafen skall ett HVB lämna tillbaka registerutdrag i original om den som har lämnat in det så önskar. Skälet härtill är att vederbörande skall kunna använda utdraget igen. Innan utdraget återlämnas skall en kopia tas. Utdraget eller kopia av det skall bevaras i minst två år från det att anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades, bl.a. för att utdraget skall kunna kontrolleras i efterhand. Bestämmelsen tar endast sikte på bevarande av utdrag beträffande den som faktiskt erhåller anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande. Det spelar däremot ingen roll hur länge anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande pågår. Utdrag skall bevaras under minst två år även om anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande avslutas dessförinnan.

Observera att bestämmelsen endast innehåller en minimireglering och att det för offentligt drivna verksamheter kan finnas andra krav beträffande bevarande och gallring av allmänna handlingar. Se avsnitt 5.3 och 5.4.

4 §

I socialtjänstlagen finns bestämmelser om tillstånd att bedriva HVB-verksamhet och om tillsyn över sådan verksamhet. I denna paragraf hänvisas till den föreslagna nya paragrafen i socialtjänstlagen om förbud att fortsätta verksamheten i de fall hemmet inte iakttar sin skyldighet att utföra registerkontroller.

Ikraftträdandebestämmelsen

Lagen träder i kraft den 1 juli 2007. Någon övergångsbestämmelse anses inte behövlig. Avgörande för tidpunkten från när det föreligger en skyldighet att företa registerkontroll är ett erbjudande om anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande. Detta medför att det även i sådana fall då en anställning påbörjats en kortare tid efter den 1 juli 2007 – någon eller några månader senare – inte är säkert att en registerkontroll har varit obligatorisk enligt lagen, eftersom erbjudandet kan ha skett t.ex. under juni månad 2007.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

9 §

Paragrafen reglerar rätten för enskilda att få information om de uppgifter som finns i registret om dem själva. I paragrafens *andra stycke* finns

angivet de situationer där en enskild har rätt att få ett utdrag med ett begränsat innehåll.

I *tredje stycket* stadgas att regeringen eller, i vissa fall, den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag skall innehålla. Regeringen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett utdrag som en enskild behöver enligt lagen om registerkontroll av personal vid sådana hem eller boenden som tar emot barn skall innehålla. Regeringen kan inte delegera denna föreskriftsrätt vidare till en förvaltningsmyndighet.

Paragrafen har ändrats redaktionellt. Bland annat är styckeindelningen ny. Se avsnitt 5.2.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:621) om misstankeregister

8 a §

Paragrafen är ny.

Lagen om misstankeregister innehåller inte tidigare några bestämmelser om enskilds möjligheter att få tillgång till registeruppgifter om sig själv. Sådana uppgifter kan dock lämnas ut med stöd av 26 § personuppgiftslagen (1998:204).

I det föreslagna *första stycket* regleras enskildas rätt att få tillgång till ett begränsat utdrag för användning enligt lagen om registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn. Innehållet motsvarar förslaget till tillägg i 9 § lagen om belastningsregister. Regeringen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag skall innehålla..

Av *andra stycket* följer att ett begränsat registerutdrag enligt första stycket lämnas ut efter ett skriftligt förfarande. Se avsnitt 5.2.

8.4 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

12 kap.

10 §

Den 1 juli 2006 avvecklades de tio regionala kronofogdemyndigheterna och ersattes av den nya, rikstäckande, Kronofogdemyndigheten (prop. 2005/06:200). Genom SFS 2006:746 ändrades 12 kap. 10 § SoL så att ordet "kronofogdemyndighet" byttes ut mot "Kronofogdemyndigheten" från den 1 juli 2006. Den 1 oktober 2006 kom lydelsen dock att ändras tillbaka till "kronofogdemyndighet" i samband med att andra ändringar gjordes i paragrafen (prop. 2005/06:161). Nu byts ordet "kronofogdemyndighet" återigen ut mot ordet "Kronofogdemyndigheten", vilket således endast är en anpassning till den myndighetsstruktur som funnits sedan den 1 juli 2006.

13 kap.

7 §

Paragrafen är ny. I paragrafen stadgas att länsstyrelsen, utom i fråga om vissa statligt bedrivna HVB, får förbjuda fortsatt verksamhet om skyldigheterna i fråga om registerkontroll inte iakttas och underlåtenheten är av allvarligt slag. Underlåtenheten kan vara av allvarligt slag t.ex. om den upprepas trots påpekande för den som svarar för verksamheten. Se avsnitt 5.6.

16 kap.

4 §

I *första stycket* stadgas att länsstyrelses förbud enligt 13 kap. 7 § SoL att bedriva HVB får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandesbestämmelsen är därmed densamma som för förbud enligt 13 kap. 6 § SoL.

I *tredje stycket* stadgas att förbud, precis som för förbud enligt 13 kap. 6 §, gäller omedelbart. Se avsnitt 5.7.